

Çevre ve İmar Hukukuna İlişkin Cumhurbaşkanı Kararlarının Yargısal Denetimi

Dr. Öğretim Üyesi Sakine Nilüfer BİLGİN
İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı

Not:

Kamu Hukukçuları Platformu'nun Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile birlikte 18-19 Ekim 2019 tarihlerinde Ataköy, İstanbul'da gerçekleştireceği Cumhurbaşkanının İşlemleri: Hukuki Niteliği, Normlar Hiyerarşisindeki Yeri ve Denetimi konulu toplantısında sunulmak üzere hazırlanan bu bildiri nihai metin değildir. Yazar tarafından gözden geçirilmiş nihai metin, toplantı sonrasında Kamu Hukukçuları Platformu web sitesinde ve toplantı kitabında yayımlanacaktır.

Sempozyum Düzenleme Kurulu

Giriş

2017 Anayasa değişikliği ile Türkiye Cumhuriyeti devletinin hükümet sistemine ilişkin getirilen yeni düzenlemeler ışığında, önceki dönemde uygulanan parlamenter sistemdeki “Bakanlar Kurulu kararları”nın yerini günümüzde uygulanan Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde “Cumhurbaşkanı kararları” olarak ifade edilen ve Türk idare hukukunda idari işlemlerin maddi bakımdan ayırımına göre “kural işlemler” kategorisinde yer alan “genel düzenleyici idari işlemler” niteliğine sahip Cumhurbaşkanlığı işlemleri almıştır.

Hukuk Fakültesi öncesi öğrenim gördüğüm Siyasal Bilgiler Fakültesinde “Uluslararası İlişkiler” bölümünde aldığım “Siyasal Sistemler”, “Siyaset Bilimi” ve benzeri derslerde adını hiç duymadığım “Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi”, 2017 yılı itibariyle Türk siyasal hayatında ve terminolojisinde yerini bulmuştur.

“İdare hukuku özel hükümler” kısmında yer alan çevre hukukunda, kültür ve tabiat varlıkları hukukunda ve imar hukukunda eski “Bakanlar Kurulu” yerine devletin temel fonksiyonlarından biri olan yürütme organı içinde yer alan Cumhurbaşkanlığı makamı, “Cumhurbaşkanı kararı” adı altında genel düzenleyici idari işlemler tesis edebilmektedir. “İdareler arasında işbirliği” ilkesi kapsamında yürütmenin içinde yer alan farklı idari makamların kaleme aldığı yazılar, raporlar ve benzeri işlemler üzerine statü ve statü değişikliği getiren idari kararlara imza atabilmektedir.

30479 sayılı ve 15.07.2018 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan 10 sayılı “Resmi Gazete Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi”nin “Resmî Gazete’nin içeriği” başlıklı 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ç bendine göre, Cumhurbaşkanlığı tarafından Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazetesi’nde yayımlanması uygun bulunan Cumhurbaşkanlığı kararlarının yargısal denetimi idari yargının görev alanındadır. “Hukuk devleti” ilkesinin bir gereği olarak yürütülen “idarenin yargısal denetimi” kapsamında Türkiye Cumhuriyeti devletinde uygulanan “idari yargılama hukuku” uyarınca ilk derece yargı yeri olarak Danıştay (Conseil d’Etat), 06.01.1982 tarihli ve 2575 sayılı Danıştay Kanunu’nun 24. maddesi uyarınca

Cumhurbaşkanı kararlarının hukuka uygunluk denetimiyle görevli ve yetkili idari yargı yeridir.

“Özel çevre koruma bölgesi” ilanı, kentsel dönüşüm uygulamaları kapsamında tesis edilen “riskli alan” ilanı, “tabiatı koruma alanı”nın statüsünün “milli park” alanına dönüştürülmesine ilişkin karar, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’nın çıkarmış olduğu yürürlükteki “Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği” kapsamında uygulama alanı bulan “ulaşım ana planı” uyarınca kimi idarelerin yürüttüğü projeler başta olmak üzere enerji ve benzeri kimi ihtiyaçlar kapsamında tesis edilen acele kamulaştırma işlemleri, Cumhurbaşkanlığı kararlarına örnek olarak verilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti devletinin 1982 Anayasası’ndan doğan “planlama” görevi kapsamında devletin temel görevleri arasında sayılabilecek “şehir planlaması”, günümüzde “hukuk devleti” ilkesi başta olmak üzere, “hukuka bağlı (kanuni) idare”, “idareye güven”, “idari istikrar” ve “iyi idare” ilkeleriyle uyumlu olarak “temel hak ve özgürlüklere saygılı” bir biçimde yürütülen çevre ve imar hukuku uygulamalarını içermelidir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin ilk kalkınma planı olan On Birinci Kalkınma Planı’nda (2019-2023)¹, “hızlı şehirleşme” başlığı altında “çevre duyarlı kentleşme” yaklaşımının önemini koruduğu belirtilmiştir.

“Türk idari yargılama hukuku” pratiğine baktığımızda, çevre ve imar hukuku uygulamalarını içeren Bakanlar Kurulu kararlarının iptal ve/veya tam yargı davalarına konu olduğunu görmekteyiz. 2017 Anayasa değişikliği ile Türk anayasa ve idare hukukunda normlar hiyerarşisinde (kurallar kademelenmesinde) yerini alan Cumhurbaşkanlığı kararları, günümüzde idari yargının yargısal denetimine açık yani iptal ve/veya tam yargı davalarına konu olabilecek kesin ve yürütülmesi gereken genel düzenleyici idari işlemler niteliğindedir.

Çevre Hukuku’na İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararları

1960’ların sonlarından itibaren, doğal kaynakların gereksiz yere harcanmasına, çevrenin kirletilmesine ve tahrip edilmesine karşı çıkan çevresel hareketle eşzamanlı olarak, uluslararası alanda “çevre hakkı”ndan söz edilmeye başlandı². “Estetik güzellik” ve “uyum” gibi soyut kavramlar yerine; hukukun ölçütü olabilecek “sağlıklı çevre”, “ekolojik açıdan dengeli çevre”, “çevre kirliliğinin önlenmesi”, “çevrenin geliştirilmesi ya da iyileştirilmesi”, “eski haline döndürme” ve “güvenli çevre” gibi daha somut kavramlar, çevre hakkının konusu kapsamına girmektedir³.

10.12.2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun “orta vadeli program, malî plan ve bütçe hazırlama rehberi” başlıklı 16. maddesi gereğince 04.10.2019 tarihli ve 1618 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁴ onaylanan, Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Strateji ve Bütçe Başkanlığınca hazırlanan ve 2020-2022 yılları arası dönemi kapsayan “Orta

¹ On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) için bkz. (Çevrimiçi) https://www.lexpera.com.tr/Appendix/PUBLICATION_TR/RG801Y2019N30840R1S1225_301307400_1.pdf, ve <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190723M1-1-1.pdf>, 23 Temmuz 2019.

² E. Yasemin ÖZDEK, *İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 249, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara 1993, s. 1.

³ Ruşen KELEŞ / Birol ERTAN, *Çevre Hukukuna Giriş*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2002, s. 82.

⁴ Orta Vadeli Program (2020-2022)’in Onaylanması Hakkında 04.10.2019 tarihli ve 1618 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191004M1-1.pdf>, 4 Ekim 2019.

Vadeli Program” olarak yayımlanan Yeni Ekonomi Programı’nda⁵ “*Mevcut Siyasi ve Ekonomik Durum*” başlığı altında Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin sağladığı hızlı ve etkin karar alma mekanizması ile ekonomik dönüşüm ve değişim sürecinin daha koordineli bir şekilde yönetildiğinden söz edilmektedir. Kanaatimizce; idarenin, başta Cumhurbaşkanı olmak üzere, hızlı ve etkin karar alırken, hukuk devleti ilkesi gereği demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir şekilde katılım sürecini yürütmeye özen göstermesi ve idareler arasında işbirliği ilkesini uygulaması, Türkiye Cumhuriyeti devletinin temel nitelikleriyle uyumlu ve yerinde olacaktır.

Danıştay kararlarına⁶ göre, “çevre”, “doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunması”, “imar uygulamaları” gibi kamu yararını yakından ilgilendiren konulara ilişkin idari uyuşmazlıklarda dava açma ehliyetinin geniş yorumlanması söz konusudur. Çevre, doğal/tarihi/kültürel değerlerin korunması, imar uygulamaları gibi kamu yararını yakından ilgilendiren konulara ilişkin olarak açılan idari davalarda ilgili meslek odaları, meslek odaları birlikleri, dernekler, platformlar ve benzeri sivil toplum kuruluşları, “davacı” konumundadırlar.

Türkiye’de uygulanan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine göre, çevre hukukuna ilişkin olarak alınan Cumhurbaşkanı kararlarına baktığımızda, devletin/idarenin Anayasadan ve ilgili yasalardan doğan “kültürel kamu hizmeti” olarak tarihi, kültür ve tabiat varlıklarını ve koruma alanlarını koruma görevi kapsamında “kesin korunacak hassas alan”, “milli park”, “özel çevre koruma bölgesi” ve benzeri statüdeki yerlerin tescil ve ilanına ilişkin kararlar başta olmak üzere, vakıf kültür varlıklarının korunması kapsamında mal ve hizmet alımına ilişkin usul ve esasları belirleyen hukuki düzenlemeler, idarenin “teşvik ve özendirme” görevi kapsamında kimi illerde hayvancılık yatırımlarını destekleme kararı ve benzeri konularda Cumhurbaşkanı kararlarını görmekteyiz.

04.10.2019 tarihli ve 1626 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla⁷, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Muğla ilinin Fethiye ilçesi sınırları içerisinde bulunan Kelebekler Vadisi Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, söz konusu alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

04.10.2019 tarihli ve 1625 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla⁸, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Konya ilinin Karatay ilçesi sınırları içerisinde bulunan Obruk Gölü Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, söz konusu alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

⁵ “Yeni Ekonomi Programı (2020-2022), Orta Vadeli Program” için bkz. (Çevrimiçi) https://www.lexpera.com.tr/Appendix/DECISION_TR/RG801Y2019N30908S15981_4_1.pdf, 4 Ekim 2019.

⁶ Danıştay 10. Dairesi’nin 05.07.2005 tarihli ve E. 2002/2180, K. 2005/3958 sayılı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <https://legalbank.net/belge/d-10-d-e-2002-2180-k-2005-3958-t-05-07-2005-danistay-10-daire-karari/619274/05+07+2005>, 11 Ekim 2019.

⁷ 04.10.2019 tarihli ve 1626 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191005-4.pdf>, 8 Ekim 2019.

⁸ 04.10.2019 tarihli ve 1625 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191005-3.pdf>, 8 Ekim 2019.

04.10.2019 tarihli ve 1624 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁹, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Osmaniye ilinin Sumbas ilçesi sınırları içerisinde bulunan Şarлак Şelalesi Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, söz konusu alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

11.09.2019 tarihli ve 1528 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹⁰, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Adana ilinin Pozantı ilçesi sınırları içerisinde bulunan Şekerpinarı Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

10.09.2019 tarihli ve 1518 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹¹, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Adana ilinin Karataş ilçesi sınırları içerisinde bulunan Tuzla Gölü Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

10.09.2019 tarihli ve 1517 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹², 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Rize ilinin Çamlıhemşin ilçesi sınırları içerisinde bulunan Ayder Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

10.09.2019 tarihli ve 1516 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹³, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Antalya ilinin Serik ilçesi sınırları içerisinde bulunan Zeytintaşı Mağarası Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

10.09.2019 tarihli ve 1515 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹⁴, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Van ilinin Gevaş ilçesinde bulunan Kuzu Adası potansiyel doğal sit alanı kapsamına giren alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

⁹ 04.10.2019 tarihli ve 1624 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191005-2.pdf>, 8 Ekim 2019.

¹⁰ 11.09.2019 tarihli ve 1528 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190912-1.pdf>, 2 Ekim 2019.

¹¹ 10.09.2019 tarihli ve 1518 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190911-13.pdf>, 3 Ekim 2019.

¹² 10.09.2019 tarihli ve 1517 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190911-19.pdf>, 3 Ekim 2019.

¹³ 10.09.2019 tarihli ve 1516 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190911-11.pdf>, 3 Ekim 2019.

¹⁴ 10.09.2019 tarihli ve 1515 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190911-10.pdf>, 30 Eylül 2019.

10.09.2019 tarihli ve 1514 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹⁵, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Osmaniye ilinin Kadirli ve Düziçi ilçeleri sınırları içerisinde bulunan Karatepe Aslantaş Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, bazı alanlar “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

10.09.2019 tarihli ve 1513 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹⁶, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Muğla ilinin Menteşe ilçesi sınırları içerisinde bulunan Özlüce Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

10.09.2019 tarihli ve 1512 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹⁷, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Denizli ilinin Buldan ilçesi sınırları içerisinde bulunan Kamara Traverten Sırtı Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

10.09.2019 tarihli ve 1510 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹⁸, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Antalya ilinin Muratpaşa ilçesi sınırları içerisinde bulunan Lara Kıyı Bandı Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

14.08.2019 tarihli ve 1421 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla¹⁹, 09.08.1983 tarihli ve 2873 sayılı Milli Parklar Kanununun “milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarının belirlenmesi” başlıklı 3. maddesi gereğince, Siirt ilinin Merkez, Tillo ve Eruh ilçeleri sınırları içerisinde bulunan bazı alan “*Botan Vadisi Milli Parkı*” olarak belirlenmiştir.

01.08.2019 tarihli ve 1390 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla²⁰, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Malatya ilinin Yazıhan, Akçadağ ve Darende ilçeleri sınırları içerisinde bulunan Ozan Kanyonu Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, bazı alanlar “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

¹⁵ 10.09.2019 tarihli ve 1514 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190911-9.pdf>, 3 Ekim 2019.

¹⁶ 10.09.2019 tarihli ve 1513 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190911-8.pdf>, 30 Eylül 2019.

¹⁷ 10.09.2019 tarihli ve 1512 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190911-7.pdf>, 3 Ekim 2019.

¹⁸ 10.09.2019 tarihli ve 1510 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/09/20190911-5.pdf>, 30 Eylül 2019.

¹⁹ 14.08.2019 tarihli ve 1421 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/08/20190815-13.pdf> ve anılan kararın düzeltmesi için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/08/20190816-6.htm>, 3 Ekim 2019.

²⁰ 01.08.2019 tarihli ve 1390 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/08/20190802-7.pdf>, 3 Ekim 2019.

01.08.2019 tarihli ve 1389 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla²¹, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Malatya ilinin Darende ilçesinde bulunan Tohma Çayı Doğal Vadisi, Somuncu Baba Boğazı ve Doğal Akvaryum (Balıklı Göl) Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda, bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

19.07.2019 tarihli ve 1332 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla²², 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Bitlis ilinin Adilcevaz ilçesinde bulunan Batmış Gölü potansiyel doğal sit alanı kapsamına giren alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

19.07.2019 tarihli ve 1328 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla²³, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Denizli ilinin Bozkurt ilçesinde bulunan Karagöl potansiyel doğal sit alanı kapsamına giren alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

19.07.2019 tarihli ve 1327 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla²⁴, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Eskişehir ilinin Mihalgazi ve Tepebaşı ilçeleri sınırları içerisinde bulunan Avlakkaya Vadisi potansiyel doğal sit alanı kapsamına giren alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

04.07.2019 tarihli ve 1279 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla²⁵, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Van ilinin Gevaş ilçesinde bulunan Akdamar Adası Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

04.07.2019 tarihli ve 1278 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla²⁶, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Van ilinin Tuşba ilçesinde bulunan Adır Adası Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

²¹ 01.08.2019 tarihli ve 1389 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/08/20190802-6.pdf>, 3 Ekim 2019.

²² 19.07.2019 tarihli ve 1332 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190720-16.pdf>, 26 Temmuz 2019.

²³ 19.07.2019 tarihli ve 1328 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190720-12.pdf>, 22 Temmuz 2019.

²⁴ 19.07.2019 tarihli ve 1327 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190720-11.pdf>, 26 Temmuz 2019.

²⁵ 04.07.2019 tarihli ve 1279 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190705-13.pdf>, 29 Temmuz 2019.

²⁶ 04.07.2019 tarihli ve 1278 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190705-12.pdf>, 26 Temmuz 2019.

04.07.2019 tarihli ve 1277 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla²⁷, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Van ilinin Tuşba ilçesinde bulunan Çarpanak Adası Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

04.07.2019 tarihli ve 1276 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla²⁸, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Mersin ilinin Gülnar ilçesinde bulunan İhsu Şelalesi Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

04.07.2019 tarihli ve 1271 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla²⁹, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Hakkari ilinin Yüksekova ilçesinde bulunan Cilo Sat Buzulları potansiyel doğal sit alanı kapsamına giren bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

04.07.2019 tarihli ve 1270 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla³⁰, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Bitlis ilinin Adilcevaz ilçesinde bulunan Aygır Gölü potansiyel doğal sit alanı kapsamına giren bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

04.07.2019 tarihli ve 1269 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla³¹, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Adana ilinin Karataş ve Yumurtalık ilçeleri sınırları içerisinde bulunan Yumurtalık Lagünü Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

26.06.2019 tarihli ve 1255 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla³², 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Adana ilinin Aladağ ilçesinde bulunan Yerköprü Doğal Oluşumları Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

²⁷ 04.07.2019 tarihli ve 1277 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190705-11.pdf>, 29 Temmuz 2019.

²⁸ 04.07.2019 tarihli ve 1276 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190705-10.pdf>, 29 Temmuz 2019.

²⁹ 04.07.2019 tarihli ve 1271 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190705-5.pdf>, 29 Temmuz 2019.

³⁰ 04.07.2019 tarihli ve 1270 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190705-4.pdf>, 26 Temmuz 2019.

³¹ 04.07.2019 tarihli ve 1269 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190705-3.pdf>, 29 Temmuz 2019.

³² 26.06.2019 tarihli ve 1255 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190627-16.pdf>, 29 Temmuz 2019.

26.06.2019 tarihli ve 1251 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla³³, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, İstanbul ilinin Çatalca ilçesinin İnceğiz mahallesi sınırları içerisinde bulunan Kartepe (Umurtepe) 1. Derece Doğal Sit Alanı kapsamına giren bazı alan “*kesin korunacak hassas alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

26.06.2019 tarihli ve 1248 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla³⁴, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Antalya ilinin Kaş ilçesinde bulunan Saklıkent Kanyonu Doğal Sit Alanının koruma statüsünün yeniden değerlendirilmesi sonucunda bazı alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

24.06.2019 tarihli ve 1161 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla³⁵, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, İstanbul ilinin Sarıyer ilçesinin Rumeli Feneri mahallesi sınırları içerisinde bulunan Marmaracık Tabiat Parkı Doğal Sit Alanı kapsamına giren alan “*kesin korunacak hassas alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

24.06.2019 tarihli ve 1160 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla³⁶, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Balıkesir ilinin Ayvalık ilçesinin Büyük Maden ve Küçük Maden Adaları 1. Derece Doğal Sit Alanı kapsamına giren alanlar “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

24.06.2019 tarihli ve 1159 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla³⁷, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Kayseri ilinin Yahyalı ilçesinin sınırları içerisinde bulunan Kapuzbaşı Şelaleleri Doğal Sit Alanı kapsamına giren alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

24.06.2019 tarihli ve 1158 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla³⁸, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğünün görev ve yetkilerini düzenleyen 109. maddesi gereğince, Trabzon ilinin Köprübaşı ilçesi sınırları içerisinde bulunan Trabzon Ağaçbaşı Turbalığı Doğal Sit Alanı kapsamına giren alan “*Kesin Korunacak Hassas Alan*” olarak tescil ve ilan edilmiştir.

³³ 26.06.2019 tarihli ve 1251 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190627-12.pdf>, 29 Temmuz 2019.

³⁴ 26.06.2019 tarihli ve 1248 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190627-9.pdf>, 29 Temmuz 2019.

³⁵ 24.06.2019 tarihli ve 1161 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190625-13.pdf>, 29 Temmuz 2019.

³⁶ 24.06.2019 tarihli ve 1160 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190625-12.pdf>, 26 Temmuz 2019.

³⁷ 24.06.2019 tarihli ve 1159 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190625-11.pdf>, 26 Temmuz 2019.

³⁸ 24.06.2019 tarihli ve 1158 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190625-10.pdf>, 26 Temmuz 2019.

14.03.2019 tarihli ve 824 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla³⁹, 09.08.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun “çevrenin korunması”nı düzenleyen 9. maddesi gereğince, bazı alanlar “Salda Gölü Özel Çevre Koruma Bölgesi” olarak tespit ve ilan edilmiştir.

14.03.2019 tarihli ve 823 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁴⁰, 09.08.1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanununun “çevrenin korunması”nı düzenleyen 9. maddesi gereğince, bazı alanlar “Karaburun-Ildır Körfezi Özel Çevre Koruma Bölgesi” olarak tespit ve ilan edilmiştir.

30.10.2018 tarihli ve 263 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁴¹, 04.01.2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 3. maddesinin (k) bendi ile ek 11. ve geçici 20. maddeleri gereğince, 10.09.2008 tarihli ve 26993 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “*Vakıf Kültür Varlıkları İhale Yönetmeliği*” yürürlükten kaldırılmıştır ve “*Vakıf Kültür Varlıklarının Onarımları ve Restorasyonları ile Çevre Düzenlemesine İlişkin Mal ve Hizmet Alımlarına Dair Usul ve Esaslar*” yürürlüğe konulmuştur.

25.12.2018 tarihli ve 502 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁴², 18.04.2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanununun “tarımsal destekleme araçları”nı düzenleyen 19. maddesi gereğince, “*Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, Doğu Karadeniz ve Konya Ovası Projeleri Kapsamındaki İllerde Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar*” yürürlüğe konulmuştur. Söz konusu Cumhurbaşkanlığı kararının “devam eden yatırımlar”ı düzenleyen 7. maddesi uyarınca, önceki parlamenter sistemde 19.03.2014 tarihli ve 2014/6359 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan “*Doğu Anadolu, Güneydoğu Anadolu, Konya Ovası ve Doğu Karadeniz Projeleri Kapsamındaki İllerde Hayvancılık Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Karar*” kapsamında yatırıma alınan ve devam eden yatırımlara ilişkin iş ve işlemlere anılan Bakanlar Kurulu Kararı hükümlerince devam edilmektedir.

23.10.2018 tarihli ve 191 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁴³, 14.03.2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununun 17. ve 08.01.2002 tarihli ve 4736 sayılı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Ürettikleri Mal ve Hizmet Tarifeleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun 1. maddeleri gereğince, önceki parlamenter sistemde 08.07.2013 tarihli ve 2013/5265 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan “*Çevreye Duyarlı Konaklama Tesisi Belgeli İşletmelere Elektrik Enerjisi Desteği Hakkında Karar*” yürürlükten kaldırılmıştır. Anılan kararın 31 Aralık 2018 tarihinde yürürlüğe girmesinden önce gerekli belgeleri ibraz etmiş, ancak henüz ödeme aşamasına gelmemiş destek unsurlarına ilişkin olarak yürütülecek iş ve işlemler ile ödemeler yürürlükten kaldırılan Bakanlar Kurulu Kararı çerçevesinde yapılmaya devam etmektedir.

İmar Hukuku’na İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararları

İmar hukukuna ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararlarının hukuka uygunluk denetimini yapmakla görevli ve yetkili idari yargı yeri olan Danıştay, inceleyeceği idari uyuşmazlıkta özellikle idari

³⁹ 14.03.2019 tarihli ve 824 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190315-2.pdf>, 24 Temmuz 2019.

⁴⁰ 14.03.2019 tarihli ve 823 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/03/20190315-1.pdf>, 24 Temmuz 2019.

⁴¹ 30.10.2018 tarihli ve 263 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181031-7.pdf>, 31 Temmuz 2019.

⁴² 25.12.2018 tarihli ve 502 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181226-23.pdf>, 31 Temmuz 2019.

⁴³ 23.10.2018 tarihli ve 191 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181024-2.pdf>, 24 Temmuz 2019.

işlemin “amaç” unsurunu oluşturan “kamu yararı” amacına uygunluk açısından hukuki bir değerlendirme yapmak durumunda kalacaktır. Kamu yararı” ilkesi, imar hukukuna egemen olan ve kamusal faaliyet olarak nitelendirilebilecek imar faaliyetlerinde idare tarafından uyulması gereken en temel planlama ilkelerinden biridir. Planlama, devletin anayasadan doğan görevlerinden biridir.

“Planlama” ve bu doğrultuda gerçekleştirilecek “imar faaliyetleri” bütünüyle “kamu yararı” içeren eylemlerdir⁴⁴. “1789 Devriminden sonra Fransız kamu hukukuna yerleşen ve daha sonra Türk kamu hukuku tarafından benimsenen “*kamu yararı*” ilkesi, yasanın dayandığı genel bir varsayımdır⁴⁵. Kamu yararı, iktidarın amacını gösterdiği kadar, eylemleri için de bir ölçüdür⁴⁶. Kamu yararı çok geniş, bulanık ve öznel bir ölçüt olduğu için herkesin üzerinde anlaştığı ve birleştiği bir kavram değildir⁴⁷. Kamu yararı, bir düzenleme ve sınırlama ölçüsü, kriteri (ölçütü) ve amacıdır⁴⁸. Kamu yararı ilkesi, mutlak bir ölçü veremez ve idare edenlerin sübjektif (nesnel) bir ölçüsüdür; o nedenle, yönetenlerin nesnel değerlendirmelerine kalmış bir ölçüdür⁴⁹. Kamu yararı, Anayasada yer alan ilkeler doğrultusunda devlet tarafından belirlenen⁵⁰ bir konudur. Somut olayın özelliğine göre, neyin kamu yararı olduğunu saptamak gerekebilir; çünkü kamu yararı, duruma göre değişebilir. Örneğin; Danıştay Altıncı Dairesi, 03.06.1998 tarihli kararında, “*salt elektrik enerjisi elde etmek için, tekrar yerine konulması mümkün olmayacak şekilde doğaya zarar verilmesi halinde kamu yararından söz edilemeyeceği*”⁵¹ görüşündedir.

Kemal GÖZLER’e göre, 13 Kasım 2018 tarihli ve 342 sayılı İzmir ilinin Bornova ilçesinin Ergene mahallesinde yaklaşık iki dönüm büyüklüğünde bir arsaya ilişkin uygulama imar planı değişikliğinin onaylanmasına ilişkin kararın Cumhurbaşkanı tarafından alındığı başka “başkanlık (Cumhurbaşkanlığı) hükümet sistemi” örneği herhalde yeryüzünde yoktur⁵².

16.05.2012 tarihli ve 6306 sayılı “*Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun*”⁵³ uygulamasında Cumhurbaşkanı tarafından kullanılan yetkiler ve alınacak kararlar, örneğin; riskli alan belirleme, tahsis ve devir, bedel belirleme, oran belirleme, gelir ve ödenek

⁴⁴ Ömer KÖROĞLU, *İmar Hukukunda Yapı Kavramı ve Temel Yapı Belgeleri*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017, s. 140.

⁴⁵ Tekin AKILLIOĞLU, “Kamu Yararı Kavramı Üzerine Düşünceler”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Prof. Dr. Lütfi Duran'a Armağan Özel Sayısı, Cilt 9, Sayı 1-3, İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İdare İlimleri Enstitüsü, İstanbul 1988, s. 12.

⁴⁶ Tarık Zafer TUNAYA, *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku*, 4. Bası, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No.: 2472, Hukuk Fakültesi No.: 554, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980, s. 165.

⁴⁷ Lütfi DURAN, *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1982, s. 25.

⁴⁸ Esin ÖRÜCÜ, *Taşınmaz Mülkiyetine Bir Kamu Hukuku Yaklaşımı, Mülkiyet Hakkının Sınırlanması*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 2132, Hukuk Fakültesi Yayınları No: 473, Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti., İstanbul 1976, s. 66.

⁴⁹ Ernst E. HİRSCH, *Ticaret Hukuku Dersleri, Cild I, Genel Prensipler – Ticarî İşletme*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından: No. 79, İstanbul 1939, s. 10-11.

⁵⁰ Meltem KUTLU GÜRSEL, *Kamulaştırma Hukuku*, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012, s. 126.

⁵¹ Danıştay 6. Dairesi'nin 03.06.1998 tarihli ve E. 1997/2919, K. 1998/2928 sayılı kararı, A. Şeref GÖZÜBÜYÜK / Turgut TAN, *İdare Hukuku, Cilt II, İdari Yargılama Hukuku*, Güncelleştirilmiş 7. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2014, s. 581, dipnot 829.

⁵² Kemal GÖZLER, *İdare Hukuku, Cilt I*, Gürsel KAPLAN'ın Katkılarıyla Güncellenmiş Üçüncü Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2019, s. 343.

⁵³ 16.05.2012 tarihli ve 6306 sayılı “*Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun*” için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6306.pdf>, 10 Ekim 2019.

kaydı ve ödenek aktarma kararları ve ilgili hususlarda usul ve esaslarla ilgili düzenlemeler, çalıştırılacak sözleşmeli personelle ilgili usul ve esaslar söz konusudur⁵⁴. Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında Cumhurbaşkanı tarafından alınan kararlara karşı açılan (idari) davalar, ivedi yargılama usulüne tabidir⁵⁵. Söz konusu Kanun uyarınca alınan Cumhurbaşkanı kararlarından doğan idari uyuşmazlıklar hakkında ivedi yargılama usulünün uygulanacağı, 06.01.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Hakkında Kanunu'na⁵⁶ 18.06.2014 tarihinde eklenen 20/A maddesinde düzenlenmiştir.

04.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu uyarınca Cumhurbaşkanı tarafından "acele kamulaştırma" gerektiği yönünde alınan kararlar hakkında "iptal davası" açılması mümkündür⁵⁷. Anılan Kanun uyarınca tesis edilen "acele kamulaştırma" işlemlerinden doğan idari uyuşmazlıklar hakkında ivedi yargılama usulünün uygulanacağı, 06.01.1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Hakkında Kanunu'na 18.06.2014 tarihinde eklenen 20/A maddesinde düzenlenmiştir.

Türkiye'de uygulanan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine göre, imar hukukuna ilişkin alınan Cumhurbaşkanı kararlarına baktığımızda; devletin/idarenin Anayasa'dan doğan "planlama" görevi kapsamında yürüttüğü imar faaliyetleri çerçevesinde, "enerji nakil hattı", "rüzgar enerji santrali (RES)", "hidroelektrik santrali (HES)", demiryolu yapımı projesi veya "kentsel dönüşüm" amacıyla tesis edilen "acele kamulaştırma" işlemleri, afet risklerine hazırlık çalışmaları kapsamında imar barışının sağlanması amacıyla hukuka uygun yapılaşmaya yönelik olarak "yapı kayıt belgesi" başvurusu ve "yapı kayıt bedeli" ödeme sürecine ilişkin kararlar, organize sanayi bölgelerinde tamamen veya kısmen bedelsiz olarak "parsel tahsisi" ve benzeri konularda Cumhurbaşkanı kararlarını görmekteyiz.

04.10.2019 tarihli ve 1627 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla⁵⁸, 04.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun "acele kamulaştırma"yı düzenleyen 27. maddesi gereğince, enerji nakil hatlarının yapımı amacıyla, kimi taşınmazlarda pylon (elektrik nakil direği) yerlerinin "mülkiyet" şeklinde, hat emniyet sahalarının ise "irtifak hakkı" kurulmak suretiyle Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü tarafından acele kamulaştırılması kararlaştırılmıştır.

19 Temmuz 2019 tarihli ve 1333 sayılı Cumhurbaşkanı kararıyla⁵⁹, 04.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun "acele kamulaştırma"yı düzenleyen 27. maddesi gereğince, İstanbul ilinin Gaziosmanpaşa ilçesinin Karayolları mahallesi sınırları içerisinde önceki parlamenter sistemde 13.06.2016 tarihli ve 2016/8950 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ilan edilen "riskli alan" kapsamında bulunan bazı taşınmazların, bölgedeki kentsel dönüşüm çalışmalarının kesintiye uğramaması amacıyla Gaziosmanpaşa Belediye Başkanlığı tarafından acele kamulaştırılması kararlaştırılmıştır.

⁵⁴ Bahtiyar AKYILMAZ / Murat SEZGİNER / Cemil KAYA, *İİBF – SBF – MYO'lar için Türk İdari Yargılama Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara 2019, s. 179.

⁵⁵ Bahtiyar AKYILMAZ / Murat SEZGİNER / Cemil KAYA, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, 2. baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2019, s. 561.

⁵⁶ 06.01.1982 tarihli ve 2577 sayılı "İdari Yargılama Usulü Kanunu" için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2577.pdf>, 10 Ekim 2019.

⁵⁷ AKYILMAZ / SEZGİNER / KAYA, *Türk İdari Yargılama Hukuku*, s. 559.

⁵⁸ 04.10.2019 tarihli ve 1627 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191005-5.pdf>, 8 Ekim 2019.

⁵⁹ 19 Temmuz 2019 tarihli ve 1333 sayılı Cumhurbaşkanı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190720-17.pdf>, 31 Temmuz 2019.

Afet risklerine hazırlık kapsamında ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı hukuka aykırı yapıların kayıt altına alınması ve imar barışının sağlanması amacıyla, 30.06.2019 tarihli ve 1267 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶⁰, 03.05.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun geçici 16. maddesi gereğince, 31.12.2017 tarihinden önce yapılmış ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapılar için “Yapı Kayıt Belgesi” almak üzere 15.06.2019 tarihine kadar başvuruda bulunmuş olanların yapı kayıt bedeli ödeme süresi, yapı kayıt bedelinin en az %25’inin 31.07.2019 tarihine kadar peşin olarak, kalan kısmının ise takip eden aylarda taksitli olarak ve her ayın birinde kalan kısmın %2 oranında artırılması suretiyle hesaplanacak miktarın yatırılması şartıyla 31.12.2019 tarihine kadar uzatılmıştır.

06.02.2019 tarihli ve 711 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶¹, 04.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun “acele kamulaştırma”yı düzenleyen 27. maddesi gereğince, Aydın ilinde tesis edilecek Bafa Rüzgar Enerji Santralinin (RES) yapımı amacıyla bazı taşınmazların Hazine adına tescil edilmek üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından acele kamulaştırılması kararlaştırılmıştır.

05.02.2019 tarihli ve 709 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶², 08.11.1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun ek 1. maddesi gereğince, anılan Kanunun 7. maddesinde parlamenter sistemdeki haliyle yer alan Boğaziçi İmar Yüksek Koordinasyon Kurulunun Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi uyarınca hangi üyelere oluştuğu ve hangi üyelerle toplanıp karar aldığı belirlenmiştir.

31.12.2018 tarihli ve 538 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶³, 03.05.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun geçici 16. maddesi gereğince, 31.12.2017 tarihinden önce yapılmış ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapılar için “Yapı Kayıt Belgesi” başvuru süresi 15.06.2019 tarihine kadar, yapı kayıt bedeli ödeme süresi 30.06.2019 tarihine kadar uzatılmıştır.

01.11.2018 tarihli ve 300 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶⁴, 12.04.2000 tarihli ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununun “tamamen veya kısmen bedelsiz parsel tahsisi”ni düzenleyen ek 3. maddesi gereğince, organize sanayi bölgelerinde yer alan parsellerin tamamen veya kısmen bedelsiz olarak tahsisi hakkındaki 14.05.2018 tarihli ve 2018/11773 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının eki Kararda değişiklik yapılmıştır.

30.10.2018 tarihli ve 257 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶⁵, 03.05.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanununun geçici 16. maddesi gereğince, 31.12.2017 tarihinden önce yapılmış ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapılar için “Yapı Kayıt Belgesi” başvuru süresi 31/12/2018 tarihine kadar uzatılmıştır.

⁶⁰ 30.06.2019 tarihli ve 1267 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190701-4.pdf>, 24 Temmuz 2019.

⁶¹ 06.02.2019 tarihli ve 711 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/20.5.711.pdf>, 2 Ekim 2019.

⁶² 05.02.2019 tarihli ve 709 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/02/20190206-7.pdf>, 24 Temmuz 2019.

⁶³ 31.12.2018 tarihli ve 538 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/12/20181231M4-3.pdf>, 31 Temmuz 2019.

⁶⁴ 01.11.2018 tarihli ve 300 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/11/20181102-5.pdf>, 29 Temmuz 2019.

⁶⁵ 30.10.2018 tarihli ve 257 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181031-1.pdf>, 31 Temmuz 2019.

23.10.2018 tarihli ve 206 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶⁶, 04.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun “acele kamulaştırma”yı düzenleyen 27. maddesi gereğince, Diyarbakır ilinin Bismil, Silvan, Sur, Hazro, Kocaköy ve Lice ilçeleri ile Bingöl ilinin Genç ve Merkez ilçeleri sınırları içerisinde yer alan bazı taşınmazların, Bismil-Bingöl Doğal Gaz Boru Hattı Projesi ile projeye ait sabit tesisler, ulaşım yolları, enerji nakil hatları, katodik koruma hatları ve anot yataklarının yapımı amacıyla Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü tarafından acele kamulaştırılması kararlaştırılmıştır.

23.10.2018 tarihli ve 202 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶⁷, 04.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun “acele kamulaştırma”yı düzenleyen 27. maddesi gereğince, 2018 yılı Yatırım Programında 2007E010140 proje numarasıyla yer alan, Halkalı-Kapıkule Demiryolu Projesi kapsamında İstanbul, Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne illeri sınırları içerisinde bulunan bazı taşınmazların Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Genel Müdürlüğü tarafından acele kamulaştırılması kararlaştırılmıştır.

23.10.2018 tarihli ve 200 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶⁸, 04.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun “acele kamulaştırma”yı düzenleyen 27. maddesi gereğince, Malatya ilinde tesis edilecek Sadıklı Regülatörü ve Hidroelektrik Santralinin yapımı amacıyla bazı taşınmazların tapuda Hazine adına tescil edilmek üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından acele kamulaştırılması kararlaştırılmıştır.

23.10.2018 tarihli ve 195 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararıyla⁶⁹, 04.11.1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun “acele kamulaştırma”yı düzenleyen 27. maddesi gereğince, Kastamonu ilinde tesis edilecek Başköy Regülatör ve Hidroelektrik Santralinin yapımı amacıyla bazı taşınmazların tapuda Hazine adına tescil edilmek üzere Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından acele kamulaştırılması kararlaştırılmıştır.

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti devletinde uygulanan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine göre, Cumhurbaşkanlığı, Anayasa, ilgili Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve ilgili Kanun hükümlerine göre, “cumhurbaşkanı kararı” adıyla çevre ve imar hukuku alanında işlemler tesis edebilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminden önce yürürlükte olan parlamenter sistemde Bakanlar Kurulu kararlarıyla kararlaştırılmış idare hukukunun özel hükümler bölümünde yer alan kültür ve tabiat varlıkları hukuku, imar hukuku ve çevre hukuku konuları, cumhurbaşkanı kararlarıyla günümüzde yeniden şekillenmektedir. Bu noktada yukarıda yer verdiğimiz cumhurbaşkanı kararlarına bakıldığında; söz konusu Cumhurbaşkanlığı kararlarıyla, ilgili kanun maddesini yürürlüğe sokma, kanunda düzenlenen bir kurumun yapısında değişikliğe gitme, eski ama halen yürürlükte olan statülerle yeni statülerin birlikte yürütüldüğü idare hukukunda,

⁶⁶ 23.10.2018 tarihli ve 206 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181024-13.pdf>, 1 Ağustos 2019.

⁶⁷ 23.10.2018 tarihli ve 202 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181024-10.pdf>, 1 Ağustos 2019.

⁶⁸ 23.10.2018 tarihli ve 200 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181024-8.pdf>, 1 Ağustos 2019.

⁶⁹ 23.10.2018 tarihli ve 195 sayılı Cumhurbaşkanlığı kararı için bkz. (Çevrimiçi) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181024-5.pdf>, 1 Ağustos 2019.

yeni sistem olan Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde eski statülere son verip yeni statüleri yürürlüğe sokma eğilimi görülmektedir.

Aksi ispat edilinceye kadar hukuka uygunluk karinesinden yararlanan çevre ve imar hukukuna ilişkin Cumhurbaşkanlığı kararlarının yargısal denetimini yapmakla görevli ve yetkili olan Danıştay'ın bu konuda vereceği yürütmeyi durdurma ve/veya iptal kararlarını hukuken kamuoyuyla paylaşma zorunluluğu olmasa da; yargı organının bu yöndeki kamuoyuyla paylaşımı, ülkemizde idari yargının gelişimi açısından yararlı olacaktır.

Türkiye'de parlamenter sistem yürürlükteyken pek çok Bakanlar Kurulu kararı idari yargıda dava konusu olmuştur ve bazen idare aleyhine, bazen de idare lehine kararlar verilmiştir. Yeni sistemde Bakanlar Kurulu kararlarının yerini alan Cumhurbaşkanlığı kararlarının açıkça hukuka aykırı olduğu ve uygulanması durumunda telafisi güç veya imkansız zararların doğması durumu söz konusu olduğu gerekçesiyle talep edilmesi halinde Danıştay tarafından anılan kararların yürütmesinin durdurulmasına karar verilebileceği gibi, yürütmenin durdurulması istemiyle birlikte iptali istenen hukuka aykırı Cumhurbaşkanlığı kararlarının iptali söz konusu olabilecektir. Hatta hukuka uygun olarak tesis edilen Cumhurbaşkanlığı kararının uygulanması bir zarara yol açarsa, tazminat istemli tam yargı davasını idare aleyhine Danıştay'da açabilmek mümkün olabilecektir.

Kaynakça

AKILLIOĞLU, Tekin: “Kamu Yararı Kavramı Üzerine Düşünceler”, *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, Prof. Dr. Lûtfi Duran'a Armağan Özel Sayısı, Cilt 9, Sayı 1-3, İstanbul Üniversitesi İdare Hukuku ve İdare İlimleri Enstitüsü, İstanbul 1988.

AKYILMAZ, Bahtiyar / SEZGİNER, Murat / KAYA, Cemil: *Türk İdari Yargılama Hukuku*, 2. baskı, Savaş Yayınevi, Ankara 2019.

AKYILMAZ, Bahtiyar / SEZGİNER, Murat / KAYA, Cemil: *İİBF – SBF – MYO'lar için Türk İdari Yargılama Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara 2019.

DURAN, Lûtfi: *İdare Hukuku Ders Notları*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1982.

GÖZLER, Kemal: *İdare Hukuku, Cilt I*, Gürsel KAPLAN'ın Katkılarıyla Güncellenmiş Üçüncü Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa 2019.

GÖZÜBÜYÜK, A. Şeref / TAN, Turgut: *İdare Hukuku, Cilt II, İdari Yargılama Hukuku*, Güncelleştirilmiş 7. Bası, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2014.

HİRSCH, Ernst E.: *Ticaret Hukuku Dersleri, Cild I, Genel Prensipler – Ticarî İşletme*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından: No. 79, İstanbul 1939.

KELEŞ, Ruşen / ERTAN, Birol: *Çevre Hukukuna Giriş*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara 2002.

KÖROĞLU, Ömer: *İmar Hukukunda Yapı Kavramı ve Temel Yapı Belgeleri*, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2017.

KUTLU GÜRSEL, Meltem: *Kamulaştırma Hukuku*, Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.

ÖRÜCÜ, Esin: *Taşınmaz Mülkiyetine Bir Kamu Hukuku Yaklaşımı, Mülkiyet Hakkının Sınırlanması*, İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 2132, Hukuk Fakültesi Yayınları No: 473, Sulhi Garan Matbaası Koll. Şti., İstanbul 1976.

ÖZDEK, E. Yasemin: *İnsan Hakkı Olarak Çevre Hakkı*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No: 249, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara 1993.

TUNAYA, Tarık Zafer: *Siyasal Kurumlar ve Anayasa Hukuku*, 4. Bası, İstanbul Üniversitesi Yayınlarından No.: 2472, Hukuk Fakültesi No.: 554, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1980.

<https://legalbank.net>

<https://www.lexpera.com.tr>

<http://www.mevzuat.gov.tr>

<http://www.resmigazete.gov.tr>